

Л. В. Завальська,
*канд. філол. наук,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
докторантка кафедри прикладної лінгвістики*

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВЕРБАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ (НА МАТЕРІАЛІ КОМЕНТАРІВ У FACEBOOK І TWITTER НА СТОРІНКАХ П. ПОРОШЕНКА І В. ЗЕЛЕНСЬКОГО)

У статті схарактеризовано лексичні засоби реалізації конфліктної комунікативної поведінки користувачів соціальних мереж. Розглянуто мережеві коментарі, представлені на офіційних сторінках українських політиків – чинного Президента України Володимира Зеленського і попереднього Президента України Петра Порошенка – у соцмережах Facebook і Twitter. Визначено поняття вербальної агресії як засіб реалізації конфліктної комунікативної поведінки. Окреслено жанрову специфіку коментарів у соціальних мережах та визначено особливості їх функціонування. Проаналізовано лексичні одиниці, що є вербальними маркерами агресивної поведінки коментаторів у соцмережах.

Мета дослідження – виявити основні лексичні засоби реалізації вербальної агресії в політичному дискурсі соціальних мереж. Об'єктом аналізу є конфліктна комунікативна поведінка користувачів соціальних мереж; предметом дослідження – вербальна агресія коментаторів на офіційних сторінках українських політиків.

Матеріалом для аналізу слугували коментарі до дописів на офіційних сторінках українських політиків Володимира Зеленського і Петра Порошенка у соцмережах Facebook і Twitter за 2023 рік. Загалом проаналізовано понад 2000 коментарів. Лексичні засоби вираження вербальної агресії було проаналізовано на матеріалі тих коментарів, що характеризувати саме політиків, а не безпосередніх комунікантів – прихильників одного з українських президентів. Доведено, що основними засобами репрезентації вербальної агресії у коментарях до дописів українських політиків у Facebook і Twitter є антропоніми, стилістично знижена лексика, інвективи, жаргонізмами та ремінісценції й цитати виступів політиків.

Ключові слова: політичний дискурс, президентський дискурс, соціальна мережа, комунікативний конфлікт, вербальна агресія, лексичні засоби.

L. V. Zaval'ska,

Candidate of Philological Sciences

Odesa National University named after I. I. Mechnikov,

Department of Applied Linguistics Doctoral Student

LEXICAL MEANS OF EXPRESSING VERBAL AGGRESSION IN SOCIAL NETWORKS (BASED ON THE MATERIALS OF COMMENTS ON FACEBOOK AND TWITTER ON THE PAGES OF P. POROSHENKO AND V. ZELENSKY)

The article characterizes the lexical means of realizing the conflictual communicative behavior of social network users. The network comments presented on the official pages of Ukrainian politicians - the current President of Ukraine Volodymyr Zelenskyi and the previous President of Ukraine Petro Poroshenko - in the Facebook and Twitter social networks were considered. The concept of verbal aggression is defined as a means of implementing conflictual communicative behavior. The genre specificity of comments in social networks is outlined and the peculiarities of their functioning are determined. Lexical units, which are verbal markers of aggressive behavior of commentators in social networks, were analyzed.

The purpose of the study is to identify the main lexical means of implementing verbal aggression in the political discourse of social networks. The object of analysis is the conflictual communicative behavior of social network users; the subject of the study is the verbal aggression of commentators on the official pages of Ukrainian politicians.

The material for analysis was comments on posts on the official pages of Ukrainian politicians Volodymyr Zelenskyi and Petro Poroshenko on Facebook and Twitter for the year 2023. In total, more than 2,000 comments were analyzed. The lexical means of expressing verbal aggression were analyzed based on the material of those comments that characterize politicians, rather than direct communicators – supporters of one of the

Ukrainian presidents. It has been proven that the main means of representing verbal aggression in comments to the posts of Ukrainian politicians on Facebook and Twitter are anthroponyms, stylistically reduced vocabulary, invectives, jargonisms and reminiscences and quotes of politicians' speeches.

Key words: political discourse, presidential discourse, social network, communicative conflict, verbal aggression, lexical means.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Розширення комунікаційного простору за рахунок соціальних мереж, зокрема використання можливостей мережевого дискурсу для впливу на масового адресата, агітацію та пропаганду стає невід'ємним компонентом політичної комунікації. Публічні особи, якими є також є відомі політики, мають офіційні сторінки в соціальних мережах, де представлено актуальну інформацію щодо їхньої діяльності та здійснюється пряме спілкування в коментарях з читачами і між ними. Якщо основні дописи здебільшого містять контент інформаційного (новини, анонси, звіти), ритуального (привітання, подяки, запрошення) і розважального (кумедні історії, фотографії, жарти) характеру, то коментарі передусім скеровані на обмін думками пересічних користувачів. Мовці-політики, навіть через відповідних фахівців, не вступають у полеміку з коментаторами, натомість користувачі активно обговорюють контент та особистості політиків. Не є винятком офіційні сторінки українських політиків, зокрема чинного Президента України Володимира Зеленського і колишнього – Петра Порошенка. Під час виборів 2019 року вони були конкурентами на виборах, наразі мають велику кількість як прихильників, так і опонентів, тому в коментарях представлено активний обмін думками щодо діяльності політиків. При цьому коментарі, на відміну від основних дописів, майже не цензуровані, тому коментатори висловлюються відверто, не завжди коректно, послуговуючись широким комплексом мовних засобів. У такий спосіб здійснюється як кооперативна, так і конфліктна комунікація: одним із засобів реалізації останньої є вербальна агресія, скерована не на представлену в соцмережах інформацію, а на особистостях В. Зеленського і П. Порошенка. Фокус дослідницької уваги зосереджено на лексичних засобах конфліктної мовленнєвої поведінки коментаторів, що виявляють вербальну агресію щодо політиків.

Мета дослідження – виявити основні лексичні засоби реалізації вербальної агресії в політичному дискурсі соціальних мереж. Завданнями, що забезпечили досягнення мети, є: визначити поняття вербальної агресії та характеризувати мовні засоби його вираження; окреслити специфіку коментарів як мовленнєвого жанру мережевого дискурсу; проаналізувати комунікативну поведінку коментаторів на офіційних сторінках В. Зеленського і П. Порошенка; кваліфікувати лексичні засоби вираження вербальної агресії.

Об'єктом аналізу є конфліктна комунікативна поведінка користувачів соціальних мереж; **предметом** дослідження – вербальна агресія коментаторів на офіційних сторінках українських політиків.

Матеріалом для аналізу слугували коментарі до дописів на офіційних сторінках українських політиків Володимира Зеленського і Петра Порошенка у соцмережах Facebook і Twitter за 2023 рік. Загалом проаналізовано понад 2000 коментарів. Лексичні засоби вираження вербальної агресії було проаналізовано на матеріалі тих коментарів, що характеризувати саме політиків, а не безпосередніх комунікантів – прихильників одного з українських президентів.

Дослідження ґрунтується на таких **методах**: загально наукових принципах аналізу та синтезу, поєднаних з методами спостереження, узагальнення і типологізації мовних засобів; власне лінгвістичних методах лінгвопрагматичного, комунікативно-дискурсивного і мовностилістичного аналізу; також використано елементи компонентного і контекстуального аналізу.

Аналіз досліджень проблеми. Конфлікт як тип комунікативної взаємодії схарактеризовано в наукових розвідках Л. Білоконенко, Л. Войцехівської, А. Корольова, І. Фролової та ін. Н. Войцехівська наголошує на лінгвопрагматичній сутності конфліктної взаємодії, що передбачає «використання певних стратегій, тактик і прийомів, уживаних згідно з комунікативними намірами та контекстом задля досягнення власної інтенції, що, не збігаючись у мовців, становить об'єкт непримиримих суперечностей» [1, с. 94]. А. Корольова визначає конфліктну стратегію комунікативної взаємодії [4, с. 107], а Л. Славова – комплекс конфронтаційних комунікативних стратегій [10]. Л. Швелідзе, аналізуючи комунікативні стратегії мережевого дискурсу, характеризує конфлікт як «діалогічну або полілогічну взаємодію комунікантів, які мають протилежні або суперечливі позиції щодо певного факту, явища, ситуації, особи та активно доводять свою правоту у вербальній і невербальній формі» [14, с. 134].

У політичному дискурсі конфліктна комунікація ставала об'єктом дослідження в лінгвопрагматичному вимірі у працях І. Бублик, Н. Петлюченко, К. Серажим, Л. Славової, Н. Кондратенко, Л. Стрій та О. Билінської [3], зокрема дослідники виокремлюють конфліктні (конфронтаційні) комунікативні стратегії мовленнєвої поведінки політиків. Безпосередньо вербальна агресія як компонент комунікативного конфлікту проаналізована Е. Боевою, Г. Завражиною, С. Формановою та ін. Поняття вербальної агресії визначено як засіб «дисгармонізації міжособистісних стосунків комунікантів в умовах деструктивної комунікації» [5, с. 35]. О. Гуз вважає, що засадничою «функцією вербальної агресії у політичному дискурсі є завдання шкоди іміджу політичного діяча або цілої партії, оскільки саме імідж є сполучною ланкою між політиком та масовою свідомістю й вирішальним чином впливає на ставлення виборців до тих або інших представників політичних сил» [2, с. 54]. Дослідники наголошують, що «явище маніпуляції суміжне з явищем вербальної агресії, оскільки останню також характеризує спланованість впливу і його вигідність для адресанта (на відміну від комунікативної невдачі, яка є небажаним для адресанта порушенням процесу спілкування)» [9, с. 186]. На матеріалі мережевого дискурсу проблеми конфліктної взаємодії і вираження вербальної агресії представлено у наукових розвідках М. Малишевої, С. Нерян, Л. Швелідзе та ін. Утім, виявлення особливостей кореляції мережевого і президентського дискурсів в

аспекті вираження вербальної агресії в мовленнєвому жанрі коментаря в соцмережах не стала предметом аналізу в україністиці.

Виклад основного матеріалу. У мережевому дискурсі основними мовленнєвими жанрами взаємодії учасників спілкування є допис і коментар. Допис вважають основним жанром, якому підпорядковано коментар, що потрактовують як «інтерактивний комунікативний мережевий жанр, за допомогою якого відкривається унікальна можливість «відкритої комунікації» з он-лайн користувачами, перетворюючи сам процес спілкування на активну гру, видовище» [12, с. 42]. На думку С. Нерян, «коментарі надають спілкуванню в соцмережах багатовимірності, вони дають змогу розгортатися дискусії в різних напрямках із залученням великої кількості учасників» [8, с. 120]. Саме в коментарях користувачі активно висловлюють свої думки, часто переходячи в площину конфліктного спілкування. З огляду на це вербальна агресія стає невід'ємним компонентом такої взаємодії, що представлено насамперед на лексичному рівні. М. Малишева вказує серед лексичних засобів вираження вербальної агресії «інвективи, нецензурну лексику, слова та вирази, що створюють та поширюють негативні стереотипи щодо певних груп людей, фамільярні звертання» [6, с. 62].

У проаналізованих мережевих коментарях вербальна агресія насамперед скерована безпосередньої на особистості політиків, напр.: *Ти **імітатор** боротьби з кремлем. Де націоналізовані активи російських олігархів в Україні? Майно, рахунки? Це мільярди \$. Поки триває війна, гинуть люди, зруйнована інфраструктура, удаєш небритого **альфа-борця**. Ушьлопок ти і твій офіс злодійський* (Twitter, В. Зеленський, 23.05.2023); *А чому за 30 років при владі ви не привели Україну в НАТО? Ви **корупціонер, олігарх і злодій**, тому з вами ніхто не хоче мати справу ні тоді ні тепер* (Twitter, П. Порошенко, 21.05.2023). Такі коментарі подано до дописів інформаційного характеру, тому вони здебільшого не пов'язані за змістом з основним текстом. Іntenція коментаторів у цьому випадку – дискредитація конкретного політика, що зумовлює послуговування стилістично зниженою лексикою, обценізмами та інвективами.

Розглянемо основні групи лексики, використані в коментарях на сторінках В. Зеленського і П. Порошенка. Насамперед коментатори вживають антропоніми – імена і прізвища політиків, проте обирають зменшено-пестливу або фамільярну мовну форму таких номінацій, напр.: *Ой, **петюня**, ой, лицемір! ... Добре, що люди не сліпі, бачуть яке ти жалюгідне посміховисько* (Twitter, П. Порошенко, 19.05.2023); ***Петя** хватить нести свій ніар* (Twitter, П. Порошенко, 19.05.2023); *Ну, так – не **Пеці** ці гроші шукати. Гидко дивитись вже* (Twitter, П. Порошенко, 10.04.2023); ***Валодя**, ви казали що я президент, отже, відкрій джерело для запиття відео на цій сторінці ,хочу вам позаливати відео що б ви побачили якій срач зробили в країні ваші створенні закони* (Facebook, В. Зеленський, 25.05.2023). До цієї ж групи належать неофіційні антропоніми – прізвиська В. Зеленського (*Зеля*, *Боневтік*) і П. Порошенка (*Порох*, *Парашенко*, *Потрошенко*), напр.: ***Зсля** не то що стратегію не розуміє, він навіть половину слів не вдупляє, що каже **Порох***

(Twitter, П. Порошенко, 25.04.2023); *Ми тепер самі як Африка. Війна, розруха, зубожіння, біженці, корумповані еліти, диктатор на троні. Дякую за роботу, пане Боневтік!* (Twitter, В. Зеленський, 25.05.2023); *Даже не сумнівалася що парашенко перший пропіариться. А те що грошей в бюджеті немає, то таке. От якби мільярдер парашенко відмовився повністю від зарплати депутата та ще б свою фракцію теж виступив з ініціативою щоб мільонери в ВР теж то був би непоганий приклад. А так ніар* (Twitter, П. Порошенко, 10.04.2023); *Параш-шенко* (Facebook, П. Порошенко, 9.05.2023). При цьому прізвиська не є маркерами вербальної агресії поза контекстом, переважно вони набувають негативної конотації саме під час функціонування з негативно оцінних коментарях: наприклад, лексема *Порох*, що виникла внаслідок онімизація відповідного слова, вживається як у нейтральних, так і в конфліктних комунікативних ситуаціях, напр.: *Наш президент найкращий президент України Зеленський Володимир Олександрович бореться з ворогом, а цей прихвостень порох з шалавою піариться* (Facebook, П. Порошенко, 6.05.2023). Також до цієї групи уналежнюємо вживання прізвиська *Голобородько* на позначення В. Зеленського, оскільки саме таке прізвисько мав персонаж серіалу «Слуга народу», якого грав чинний Президент, напр.: *Головне, щоби Голобородько щез з життя країни, бо цього дурачка ще один термін вона не витримає* (Facebook, П. Порошенко, 20.05.2023). При цьому антропоніми – як офіційні, так і неофіційні – переважно представлені як апелятиви. Апелятивація тут стає комунікативної стратегією мовця – перетворення власної на загальну назву має принизити відповідного політика, ім'я, прізвисько або прізвисько якого вказують як апелятив. Цей процес під час повномасштабного вторгнення набув особливого значення: написання як загальних назв топонімів (*росія, рф, москва, кремль* тощо) та антропонімів (*путін, медведєв, пєсков* тощо), пов'язаних з державою-агресором. Звернення до цього принципу демонструє ставлення коментаторів до політиків як зневажливе та образливе.

Лексеми з негативно оцінною семантикою передусім представлені іменниками, що містять у структурі значення негативну конотацію, та прикметниками негативно оцінної семантики, напр.: *Дякую народу України що відправив у небуття цю цинічну брехливу потвору* (Twitter, П. Порошенко, 12.05.2023). За тлумачним словником: Потвора – 1. Страхітлива фантастична істота; страховище; // Про велетенську тварину, що вражає розмірами свого тіла. // Про бридку, негарну зовні людину або тварину, що має непропорційну будову тіла, фізичні вади тощо. 2. перен. Про люту, жорстоку і т. ін. людину, що втратила кращі моральні якості; недолюдок [11, Т. 7, с. 399]; Цинічний – 1. Який виявляє цинізм (у 1 знач.), безсоромність. 2. Сповнений цинізму (у 1 знач.); безсоромний [11, Т. 11, с. 215]; Брехливий – 1. Який завжди говорить неправду; схильний брехати (в 1 знач.). 2. Який не відповідає правді, має в собі брехню; неправдивий. 3. Несправжній; нещирий. 4. Який часто гавкає (про собак) [11, Т. 1, с. 233]. Використання негативно оцінної номінації передбачає актуалізацію переносного значення слова, зафіксованого в словнику. Саме з такою метою у соцмережах використовують інвективи, що потрактовують визначають у межах

«маргінального коду» та відзначають емоційно-оцінний, експресивний і прагматичний компоненти у значенні [13, с. 121]. Іntenцією вживання інвектив є реалізація комунікативної стратегії дискредитації через тактики образи, приниженні і звинувачення, напр.: **Тварюка** шоколадна продажна, **зрадник** України, зникни з медійного простору!!! (Twitter, П. Порошенко, 13.05.2023).

У коментарях використовують інвективи – «культурний феномен соціальної дискредитації суб'єкта шляхом адресованого йому тексту, а також стійкий мовний зворот, що сприймається в якості образливого для адресата» [7, с. 199]. Інвективи становлять основний прошарок лексики, що використовується для вираження вербальної агресії, напр.: *Бачиш, тварюко, яким боком вилазять людям твої шашлики?* (Twitter, В. Зеленський, 28.04.2023); *«ryzzkie тоже люди, ани стрілять не будут..» хто це казав, цинічна падлюка? Хто віддає наказ про обстріли, чому не збирається ООН, хто знищів ППО?* (Twitter, В. Зеленський, 22.03.2023); *Альо, шмаркля ти обнюхана, чому війна досі триває? Ти на ній заробляєш, чи ти і твоя зеко-манда перед виборами брехали? Чи і перше і друге одразу?* (Twitter, В. Зеленський, 28.04.2023). При цьому інвективи вжито як звертання, тобто коментатори звертаються до В. Зеленського і П. Порошенка як до адресатів, принижуючи їх та звинувачуючи. Характерною ознакою такої конфліктної поведінки є порушення принципу ввічливості та перехід на «ти» з політиками-адресатами, метою чого є зниження комунікативного статусу співрозмовника.

Також у соцмережах активно використовують зоосеміми – зооніми, вжиті в переносному значенні: *Тому всі твої проплачені гієни зі всіх боків кричать про недовіру до влади, розхитують і розділяють суспільство* (Twitter, П. Порошенко, 20.05.2023); *Що ти брешеш про єднання, ти баранів своїх держиш постійно підкормленими брехнею своїх ЗМІ* (Twitter, П. Порошенко, 21.05.2023); *Шакали, у вас нічого святого немає* (Twitter, П. Порошенко, 13.05.2023); *ти сам по собі військовий злочинець. ви продали свої землі і повели свій народ на війну чи евакуацію. тебе запам'ятають як собаку, яка кликала про допомогу на всю планету. немає честі* (Twitter, В. Зеленський, 11.04.2023); *Сива свиня забула ще написати, що готує контрнаступ, який скоро відбудеться...* (Twitter, П. Порошенко, 11.04.2023). Загалом використовують зооніми, що в тлумачному словнику мають переносне значення – негативна характеристика людини, напр.: Собака. – 1. Домашня тварина родини собачих, яку використовують для охорони, на полюванні і т. ін. 2. перен., неважл. Про злу, жорстоку, недобррозичливу і т. ін. людину; // Уживається як лайливе слово [СУМ, Т. 9, с. 430]; Свиня – 1. Парнокопитий ссавець родини свинячих, свійський вид якого розводять для одержання м'яса, сала, щетини, шкіри; самка кнура. 2. перен., лайл. Неохайна людина; // Непорядна, нечемна, невдячна людина [11, Т. 9, с. 72].

На позначення політиків вживають лексеми, що вказують на зовнішні ознаки. Експресивні номінації осіб за зовнішністю, зокрема йдеться про актуалізацію характеристик для політиків рис, – росту, кольору волосся тощо, напр.: *шо ж ти сивочолий не забезпечував членство України в НАТО будучи президентом. Не ганьбися – ти*

політичний треп! (Twitter, П. Порошенко, 21.05.2023); *Та заспокійся вже, бариґа сивочола!* (Twitter, П. Порошенко, 11.05.2023). Щодо П. Порошенка передусім актуалізовано ознаку сивого волосся.

Також активно вживають жаргонізми, зокрема залучено кримінальний жаргон, напр.: *І за всю історію України, козирний і не зсучений Президент!!! А ви підріпи відсоска, опущеного циркового клоуна, пітушину, якого треба до центра опорожнити і разом з другом секретарем кгебішним Єрмаком, по кулі в бошку...* (Twitter, П. Порошенко, 1.05.2023); *Підар і його команда* (Twitter, П. Порошенко, 23.04.2023); *Набрехав українцям про шашлики і віддав їх на поталу окупантам в Бучі, Маріуполі і т.п. Але не забув вивезти свою дружину та дітей. А тепер переживає про Саакашвілі. Який же лицемірний підар* (Twitter, В. Зеленський, 2.02.2023). Фіксуємо ненормативну лексику, зокрема обценізми, проте часто зі зміненою графічною формою, напр.: *Зелупень сука курва х...єс@с й@б@ний!* (Twitter, В. Зеленський, 15.03.2023).

Специфічним засобом вираження вербальної агресії у політичному твітінгу є використання у коментарях цитат або алюзій до висловів політиків, напр.: *О, сеньор голодомор. Шо ж ти гундос не смієшся? Тобі так весело було, падло* (Twitter, В. Зеленський, 29.03.2023); *О, сіньюр голодомор заспівав. Мерзота кінчена* (Twitter, В. Зеленський, 26.05.2023); *То милуйся наслідками твоєї праці – з 2019 по 02.2022. Шашличник... Ще тепер давай китайських комуняк запроси все «владнати»* (Twitter, В. Зеленський, 28.04.2023). Такий спосіб фіксуємо переважно у коментарях до дописів В. Зеленського, оскільки раніше чинний Президент України, зокрема під час акторської діяльності, критикував дії керівництва держави й політичні події. Окремі його вислови стали предметом вербальної агресії, оскільки є двозначними або навіть образливими. У цьому разі відбувається актуалізації прецедентної ситуації, що характеризує мовця негативно.

Висновки і перспективи дослідження. На офіційних сторінках Петра Порошенка та Володимира Зеленського коментатори насамперед вступають у конфліктну взаємодію як між собою, так і безпосередньо з політиками-мовцями. Комунікативні конфлікти в мережевих коментарях демонструють вияви вербальної агресії, вияскравленої на лексичному рівні. Основними засобами репрезентації вербальної агресії у коментарях до дописів українських політиків у Facebook і Twitter є антропоніми, стилістично знижена лексика, інвективи, жаргонізми та ремінісценції й цитати виступів політиків. Перспективи дослідження полягають у вивченні особливостей президентського дискурсу, представленого в соцмережах.

Література

1. Войцехівська Н. К. Конфліктний дискурс: структурно-семантичний і комунікативно-прагматичний аспекти. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураґа, 2018. 404 с.
2. Гуз О. П. Прояви вербальної агресії у політичному дискурсі. *Науковий вісник Чернівецького університету*: збірник наук. праць. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2009. Вип. 484: Романо-слов'янський дискурс. С. 53–57.

3. Кондратенко Н. В., Стрій Л. І., Билінська О. С. Лінгвопрагматика політичного дискурсу: типологія мовленнєвих жанрів: монографія; за заг. ред. Н.В. Кондратенко. Одеса: Астропринт, 2019. 236 с.
4. Корольова А. В. Стратегії і тактики комунікативної поведінки учасників спілкування в ситуації конфлікту. *Studia-Linguistica*. 2008. № 1. С. 48–53.
5. Кузик О. А. Когнітивні та комунікативні особливості мовленнєвої агресії в політичному дискурсі (на матеріалі електронних видань США та Великої Британії): дис. канд. філол. наук. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. 296 с.
6. Малишева М. Вираження вербальної агресії в коментарях соцмережі Facebook. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*. Сер.: Філологія. 2020. Т. 25, вип. 2 (22). С. 58–63.
7. Муратова І. С. Мовна інвектива як одиниця вербальної агресії в політичному дискурсі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Сер. Філологічні науки. 2009. Вип. 48. С. 198–201.
8. Нерян С. О. Аргументативний дискурс української інтернет-комунікації: лінгвопрагматичний аспект: дис. канд. філол. наук. Одеса, 2020. 221 с.
9. Рудик, І. М., Муратова, І. С. Мовні знаки як інструменти маніпуляції й вербальної агресії в політичному дискурсі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2008. Вип. 40. С. 186–189.
10. Славова Л. Л. Мовна особистість лідера у дзеркалі політичної лінгвоперсоналогії: США – Україна. Житомир: Вид-во ЖДУУ ім. І. Франка, 2012. 360 с.
11. Словник української мови в 11 томах. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
12. Тірон І. Веб-коментар як жанр сучасного медійного дискурсу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Серія «іноземна філологія». Вип. 44. С. 42–45.
13. Форманова С. В. Інвектива в сучасних інтернет-виданнях. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 9.1 (61.1). С. 121–124.
14. Швелідзе Л. Д. Мовні засоби реалізації комунікативних стратегій у дискурсі соціальних мереж (на матеріалі української та англійської мов): дис. канд. філол. наук. Вінниця, 2021. 240 с.

References

1. Voitsekhivska, N. K. (2018), *Conflict discourse: structural-semantic and communicative-pragmatic aspects [Konfliktnyy dyskurs: strukturno-semantychnyy i komunikatyvno-prahmatychnyy aspekty]*, Dmytro Burago Publishing House, Kyiv, 404 p.
2. Guz, O. P. (2009), Manifestations of verbal aggression in political discourse [*Proyavy verbal'noyi ahresiyi u politychnomu dyskursi*]. *Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Collection of Scientific Papers*, Chernivtsi National University, Chernivtsi, Issue. 484: Romano-Slavic discourse, pp. 53–57.
3. Kondratenko, N. V., Strii, L. I., Bylinska, O. S. (2019), *Linguopragmatics of political*

- discourse: typology of speech genres [Linhvoprahmatyka politychnoho dyskursu: ty-polohiya movlennyyevykh zhanriv]*, Astroprint, Odesa, 236 p.
4. Koroleva, A. V. (2008), Strategies and tactics of communicative behavior of communication participants in a conflict situation [*Stratehiyi i taktyky komunikatyvnoi povedinky uchasnykiv spilkuvannya v sytuatsiyi konfliktu*], *Studia-Linguistica*. No. 1, pp. 48–53.
 5. Kuzyk, O. A. (2019), *Cognitive and communicative features of speech aggression in political discourse (on the material of electronic editions of the USA and Great Britain): diss. Ph.D. philol. of science [Kohnityvni ta komunikatyvni osoblyvosti movlennyyevoyi ahresiyi v politychnomu dyskursi (na materialy elektronnykh vydan' SSHA ta Velykoyi Brytaniyi): dys. kand. filol. nauk.]*, Ivan Franko Lviv National University, Lviv, 296 p.
 6. Malysheva, M. (2020), *Expression of verbal aggression in comments on the Facebook social network [Vyrazhennya verbal'noyi ahresiyi v komentaryakh sotsmerezhi Facebook]*, *ONU Bulletin*. Ser.: Philology, Vol. 25, issue 2 (22), pp. 58–63.
 7. Muratova, I. S. (2009), *Linguistic invective as a unit of verbal aggression in political discourse [Movna invektyva yak odynytsya verbal'noyi ahresiyi v politychnomu dyskursi]*, *Bulletin of Zhytomyr State University*. Ser. Philological sciences, Issue 48, pp. 198–201.
 8. Neryan, S. O. (2020), *Argumentative discourse of Ukrainian Internet communication: linguistic and pragmatic aspect: diss. Ph.D. philol. of science [Arhumentatyvnyy dyskurs ukrayins'koyi internet-komunikatsiyi: linhvoprahmachchynnyy aspekt: dys. kand. filol. nauk]*, Odesa, 2020, 221 p.
 9. Rudyk, I. M., Muratova, I. S. (2008), *Language signs as tools of manipulation and verbal aggression in political discourse [Movni znaky yak instrumenty manipulyatsiyi y verbal'noyi ahresiyi v politychnomu dyskursi]*, *Bulletin of Zhytomyr State University*, (40), pp. 186–189.
 10. Slavova, L. L. (2012), *Linguistic personality of the leader in the mirror of political linguistic personality: USA – Ukraine [Movna osobystist' lidera u dzerkali politychnoyi linhvopersonalohiyi: SSHA – Ukrayina.]*, Publication of the ZHDU named after I. Franka, Zhytomyr, 2012, 360 p.
 11. (1970–1980), *Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes [Slovnyk ukrayins'koyi movy v 11 tomakh]*, Scientific Opinion, Kyiv.
 12. Tiron, I. (2011), *Web-commentary as a genre of modern media discourse [Veb-komentar yak zhanr suchasnoho mediynoho dyskursu]* *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University*. «Foreign philology» series, Vol. 44, pp. 42–45.
 13. Formanova, S. V. (2018), *Invective in modern Internet publications [Invektyva v suchasnykh internet-vydannyakh]*, *A young scientist*, 2018, issue 9.1 (61.1), pp. 121–124.
 14. Shvelidze, L. D. (2021), *Linguistic means of implementing communicative strategies in the discourse of social networks (based on Ukrainian and English materials): dis. Ph.D. philol. n. [Movni zasoby realizatsiyi komunikatyvnykh stratehiy u dyskursi sotsial'nykh merezh (na materialy ukrayins'koyi ta anhliys'koyi mov): dys. kand. filol. n.]*, Vinnytsia, 2021, 240 p.